

KNIŽNIČNÉ NOVINY

ŠTÁTNÁ VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

- Jubilejný rok
- Knižnica, ktorá už sto rokov otvára nové stránky
- Trends in libr@ries 2026
- Čo čítajú osobnosti nášho mesta?
- Svet knihy Praha
- Deň knihovníkov 2026
- Desať rokov medzi knihami
- Príbeh banskobystrického Artfora
- Sviatok detskej kreativity ovládol srdce Banskej Bystrice
- Galéria talentov 2026
- Ilustrácie hovoria viac než slová
- Výnimočný odkaz Sándora Máraia v srdci Budína
- Inšpirácie z Vyškova
- Branno-športový deň
- Mexická multimediálna výstava v knižnici
- Knižnice sveta - Verejná knižnica Oodi v Helsinkách
- Noc, keď múzy v našej knižnici nespali
- Sťahujeme sklad na Zvolenskej ceste
- Toto je naša knižnica
- Knižné novinky 2/2026

www.svkbb.eu

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici je príspevkovou organizáciou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Vážení čitatelia,

jubilejný rok, v ktorom si Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici pripomína úctyhodných 100 rokov, sa nezadržiateľne blíži ku svojej polovici. Hoci by sa mohlo zdať, že táto „storočná dáma“ by si už mala užívať zaslúžený odpočinok a nostalgicky spomínať, opak je pravdou. Knižnica nielenže nezaháľala, ale aktívne pracuje na svojich plánoch.

Jedným z významných míľnikov tohto roka sa stal 25. ročník odborného seminára TLIB 2026, ktorý sa uskutočnil 26. a 27. mája. Seminár s medzinárodnou účasťou pod názvom Storočie knižnice – štvrtstoročie spolupráce: partnerstvá, projekty a spoločné výzvy zdôraznil dlhoročné partnerstvá a spoločné smerovanie knižnice. V rámci osláv storočnice sa prvá časť seminára niesla v duchu stretnutia s domácimi i zahraničnými partnermi a bývalými zamestnancami, ktorých si riaditeľka knižnice uctila odovzdaním pamätných listov. Slávnostný akt podčiarkol silné putá, ktoré knižnicu spájajú s jej podporovateľmi a zamestnancami. Pri tejto slávnostnej príležitosti knižnica taktiež uviedla do života monografiu Už celé storočie otvárame nové stránky, ktorá zachytáva bohatú históriu knižnice. O jej obsahu porozprávala jedna z autoriek, naša kolegyňa Majka Bôbová. Program prvej časti seminára slávnostne ukončil krátky film 100 rokov knižnice, dielo šikovných študentov 1. Súkromného Banskobystrického gymnázia. Dvojdňový seminár ďalej pokračoval 16 odbornými prednáškami, z ktorých tri boli od účastníkov zo zahraničia (Vojvodská verejná knižnica v Opole, Poľsko; Študijná a vedecká knižnica v Hradci Králové, Česká republika; Národná knižnica F. Šcéňiho v Budapešti, Maďarsko).

Oslavy vyvrcholili večerným slávnostným koncertom Čarovný svet opery a operety v Štátnej opere v Banskej Bystrici, na ktorý boli pozvaní bývalí aj súčasní zamestnanci, zahraniční aj domáci partneri knižnice, ako aj významné osobnosti z radov predstaviteľov mesta, politického života a Ministerstva kultúry SR.

V príhovore okrem riaditeľky knižnice Olgy Doktorovej vystúpili a o mieste knižníc v dnešnom svete prehovorili prezident SR Peter Pellegrini, primátor mesta Banská Bystrica Ján Nosko a generálny riaditeľ sekcie kultúrneho dedičstva a štátneho jazyka MK SR Peter Lukáč. Koncert v podaní orchestra Štátnej opery a jej sólistov pod taktovkou Jána Procházku bol úžasným umeleckým zážitkom, na ktorý diváci tak skoro nezabudnú.

Veľké oslavy sa skončili, ale knižnica si svoje výročie pripomína po celý rok. Pre našich čitateľov priebežne pripravujeme a uverejňujeme malé narodeninové darčeky. Naša nová digitálna knižnica (<https://digilib.svkbb.eu/>) ponúka široké spektrum dokumentov nachádzajúcich sa v knižničnom fonde. V jej repozitári je zbierka Historické knižničné dokumenty, kde sa nachádza niekoľko stoviek najvzácnejších kníh. Ako novinka v roku 2026 bola sprístupnená prvá časť zbierky dobových pohľadníc mesta Banskej Bystrice. Postupne pribúdajú ďalšie záznamy pohľadníc a tiež obrazová časť tých, ktoré sú autorskoprávne voľné. V rámci nášho záväzku voči histórii knižnice plánujeme digitalizovať a sprístupniť staré kroniky, ktoré boli starostlivo vytvorené našimi predchodcami. Tieto cenné dokumenty dodávajú histórii nášho inštitútu nenahraditeľný ľudský rozmer. Okrem toho na našej facebookovej stránke pravidelne zverejňujeme fascinujúce historické fakty objavené počas výskumu pre našu monografiu. Nenechajte si ujsť ani výstavu fotografií z histórie knižnice, ktorá je nainštalovaná v podzemných priestoroch pri požičovni. Súčasťou výstavy je aj autentická miestnosť zariadená v štýle knižnice zo 60. rokov 20. storočia a ponúka jedinečný pohľad do minulosti.

Okrem osláv významného jubilea sa v knižnici počas prvého polroka aj intenzívne fyzicky pracuje. V súčasnosti prebieha náročné sťahovanie kníh a časopisov z nášho externého skladu. Predchádzala mu obsahová previerka fondu, počas ktorej sme dôkladne skontrolovali takmer 294 490 kníh, aby sme identifikovali a odstránili nepotrebné duplikáty. Samotné sťahovanie, ktoré zahŕňa presun približne 313 000 knižničných dokumentov, je už v plnom prúde.

O priebehu tohto rozsiahleho procesu a vizuálnych ukážkach sa môžete dozvedieť viac prostredníctvom obrazového spravodajstva na našom facebooku.

RIADITEĽKA KNIŽNICE OLGA DOKTOROVÁ POČAS PRÍHOVORU

PREZIDENT SR PETER PELLEGRINI POČAS PRÍHOVORU

OCENENÍ BÝVALÍ ZAMESTNANCI KNIŽNICE

Naša najnáročnejšia výzva je stále pred nami. Po rokoch úsilia sa konečne začína rekonštrukcia historického Penovho domu na Striebornom námestí. Tento objekt, ktorý v minulosti slúžil ako sklad knižničných fondov a momentálne sa nachádza v havarijnom stave, čaká komplexná obnova. Rekonštrukcia sa dotkne interiérov, exteriéru, fasády aj strechy. Súčasťou projektu je aj prispôbenie priestorov pre moderné interaktívne expozície Literárneho a hudobného múzea, ktoré je súčasťou knižnice od roku 2001. Rekonštrukcia sa bude realizovať z prostriedkov Európskej únie na základe výzvy na predkladanie žiadostí o zapojenie do národného projektu Obnova národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve štátu – program Slovensko.

Naša storočná dáma rozhodne nemá čas na oddych. V knižnici je neustále čo robiť a všetky naše aktivity smerujú k jednému cieľu – slúžiť našim čitateľom. Počas svojho príhovoru sa pán prezident dotkol zaujímavej otázky o aktuálnej potrebe knižníc v digitálnej ére. S úsmevom navrhol hypotetický scenár: „Vypneme na dva týždne internet a uvidíte, že všetci sa vrátia po knihy a informácie späť do knižníc.“ Tento výrok podčiarkuje pretrvávajúci význam knižníc ako kľúčových centier na získavanie relevantných informácií aj napriek rozmachu digitálnych technológií. A my v našej storočnej knižnici tu budeme pre našich čitateľov naďalej. Možno aj ďalších sto rokov.

Jana Vranová

Knižnica, ktorá už sto rokov otvára nové stránky

Dejiny kultúrnych inštitúcií často reflektujú širší spoločenský vývoj, čo potvrdzuje aj nová reprezentatívna monografia s názvom Už celé storočie otvárame nové stránky: premeny Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici. Táto historicko-dokumentárna publikácia vydaná v roku 2026 pri príležitosti storočného jubilea ponúka čitateľom pútavú cestu časom od skromných počiatkov až po súčasnosť.

Autormi textovo-obrazového diela sú Mária Bôbová a Juraj Kiss, ktorí na základe archívnych materiálov a odborných prameňov mapovali transformáciu malej mestskej knižnice na moderné vedecké centrum.

Knihu finančne podporili Ministerstvo kultúry SR a Spolok slovenských knihovníkov a knižníc. Publikácia nie je len kronikou udalostí a dátumov, štruktúra textu ponúka hlbší, jemne esejistický pohľad na inštitúciu ako na živý a neustále sa vyvíjajúci organizmus, ktorý sa menil spolu so spoločnosťou. Zdôrazňuje tiež, že knižnica nikdy nebola iba miestom uskladňovania kníh, ale zostáva priestorom na stretávanie ľudí, kultúrny dialóg a objavovanie. Monografia je systematicky rozdelená do piatich tematických celkov, ktoré podrobne analyzujú rôzne aspekty činnosti inštitúcie. Prvá časť zachytáva priestory a architektúru, mapujúc cestu od jednej miestnosti na radnici až po súčasnú sieť historických budov situovaných na Lazovej ulici. Druhá kapitola sa zameriava na budovanie a spracovanie knižničného fondu, ktorý v súčasnosti presahuje úctyhodných 1,7 milióna knižničných jednotiek. Tretia časť je venovaná personálnemu zázemiu a odbornému rastu zamestnancov a štvrtý blok sleduje transformáciu tradičných služieb na moderné komunitné aktivity pre širokú verejnosť. Záverečná časť približuje vedeckovýskumnú, múzejnú a galerijnú činnosť, ktoré rozširujú tradičné poslanie knižnice. Každá kapitola je pritom vystavaná podľa jednotného konceptu, ktorý prepája esejistický rozprávačský text uvádzajúci tému do historických súvislostí, chronologický prehľad kľúčových udalostí a bohatú vizuálnu dokumentáciu s vysvetľujúcimi opismi.

Faktografická rovina knihy prináša pohľad na dynamický rast organizácie v priebehu uplynulého storočia, keď pri svojom vzniku v roku 1926 disponovala iba 600 zväzkami kníh a jedným pracovníkom. Významný zlom nastal v roku 1963 získaním práva povinného výtlaku československej produkcie, pričom od roku 1969 nesie inštitúcia názov Štátna vedecká knižnica. Dôležitým medzníkom bolo aj otvorenie prvého vlastného sídla v roku 1979 a novú identitu získala v roku 2001 začlenením Literárneho a hudobného múzea.

Esejistický tón publikácie umožňuje vnímať dejiny nielen ako sled udalostí, ale aj ako príbeh vytrvalosti, kde napríklad chronický nedostatok priestoru podnecoval tvorivé riešenia. V minulosti tak vznikali pobočky na miestach, kde by ich čakal len málokto, a čitatelia mohli knižnicu navštíviť na letnom kúpalisku, v novinovom stánku či dokonca na železničnej stanici.

Takéto momenty dodávajú publikácii ľudský rozmer a dokazujú, že knižnica sa vždy snažila byť čo najbližšie svojim používateľom.

Významnou zložkou monografie je jej bohatý a starostlivo vybraný obrazový materiál, kde sú dobové fotografie a novinové články citlivo skombinované s modernými umeleckými zábermi Petra W. Haasa. Vizuálna línia tu nefunguje iba ako estetická dekorácia, ale nesie vlastnú dokumentárnu hodnotu, ktorá pomáha vizualizovať prácu generácií zamestnancov, ktorých tváre a príbehy kniha vracia do historického povedomia. Dielo prináša komplexnú syntézu faktov a rozprávania, čím prepája odborné knihovnícke témy s celospoločenským kontextom. Publikácia je určená odborníkom aj širokej verejnosti, pričom funguje ako regionálna kronika, kultúrna sonda a dokument o premene spoločnosti. Môže byť inšpiráciou pre každého, kto hľadá dôkaz, že tradícia a moderné technológie sa nemusia vylučovať, a ukazuje, ako sa knižnica dokázala prispôbovať novým podmienkam bez straty svojej podstaty. Kniha pripomína, že kultúrne inštitúcie zostávajú dôležitou súčasťou demokratickej spoločnosti aj v digitálnom veku a predstavuje dôstojnú poctu storočnej pamäti, práci a intelektuálnemu dedičstvu. Je poctou všetkým, ktorí tento príbeh písali, a zároveň pozvaním pre súčasných čitateľov objaviť minulosť i budúcnosť skrytú za prácou a odhodlaním ľudí.

Mária Bôbová

Trends in libr@ries 2026

V priestoroch spoločenskej sály Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici sa v dňoch 26. a 27. mája 2026 uskutočnil jubilejný 25. ročník odborného seminára pre knihovníkov a informačných špecialistov Trends in libr@ries (TLib). Za štvrtstoročie sa stal uznávanou a rešpektovanou platformou celoživotného vzdelávania a výmeny skúseností. Prispel k sieťovaniu domácich i zahraničných knižnično-informačných špecialistov, ich profesionálnemu rozvoju a formovaniu diskusií o smerovaní knižníc v digitálnej dobe.

Knižnica pripravila tohtoročný seminár v spolupráci s OZ Pro Bibliothecae a s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, Spolku slovenských knihovníkov a knižníc, spoločnosti MediaCall, s. r. o. v Brne a Inštitútu Liszta – Maďarského kultúrneho centra v Bratislave. Rok venovaný významným jubileám reflektovala aj ústredná téma seminára: Storočie knižnice – štvrtstoročie spolupráce: partnerstvá, projekty a spoločné výzvy.

Program seminára sa sústredil na štyri hlavné tematické okruhy: digitálna transformácia knižníc, komunitné partnerstvá, inklúzia používateľov a medzinárodná spolupráca ako kľúčové faktory rozvoja moderných knižníc. Odznali príspevky zamerané na využívanie moderných technológií pri správe a sprístupňovaní informácií, príspevky zdôrazňujúce úlohu knižníc ako miest prepájania ľudí, organizácií a komunít, doplnené konkrétnymi príkladmi spoluprác. Viaceré príspevky sa venovali práci so znevýhodnenými skupinami, podpore inkluzívnych služieb a sprístupňovaniu knižníc osobám so zdravotným znevýhodnením. Súčasťou boli aj projekty a príklady dobrej praxe z rôznych krajín. Dôraz sa kládol aj na zahraničné partnerstvá, mobilné programy Erasmus+, výmenu know-how a inšpirácie pre rozvoj slovenského knihovníctva. Záver seminára patril inšpiratívnej diskusií, ktorá nadviazala na prezentované príspevky a otvorila priestor na výmenu skúseností medzi

účastníkmi. Diskusia priniesla množstvo zaujímavých pohľadov na aktuálne výzvy i príležitosti v oblasti knihovníctva. Počas dvoch dní sa na seminári zúčastnilo 138 pasívnych účastníkov prezenčne a 129 online. Odznalo 12 príspevkov od 15 prednášajúcich zo Slovenska, Česka, Poľska a Maďarska. Výstupom odborného seminára bude zborník príspevkov, ktorého vydanie je naplánované na november 2026.

Veronika Turčan Uhríková

SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE SEMINÁRA: RIADITEĽKA ŠTÁTNEJ VEDECKEJ KNIŽNICE V BANSKEJ BYSTRICI OLGA DOKTOROVÁ

ÚČASTNÍCI SEMINÁRA

DISKUSIA NA ZÁVER – TOMÁŠ ŠTEFEK, RIADITEĽ MESTSKEJ KNIŽNICE V BRATISLAVE

DISKUSIA NA ZÁVER – LENKA ŠAFRANOVÁ Z KNIŽNICE PRE MLÁDEŽ MESTA KOŠICE

ÚČASTNÍCI SEMINÁRA: IVETA HURNÁ, RIADITEĽKA KRAJSKEJ KNIŽNICE P. O. HVIEZDOSLAVA V PREŠOVE, A HELENA MLEJOVÁ Z MESTSKEJ KNIŽNICE V BRATISLAVE

Čo čítajú osobnosti nášho mesta?

V tomto čísle Knižničných novín pokračujeme v obľúbenej rubrike Čo čítajú osobnosti nášho mesta. Svoj čas nám tentokrát venoval Matúš Petričko, ktorý je riaditeľom a produkčným banskobystrického Mestského divadla – Divadlo z Pasáže. Do divadla prišiel ako dobrovoľník v roku 2001 a v roku 2010 nastúpil do funkcie jeho riaditeľa. Jeho profesionálne pôsobenie prepája svet umenia, manažmentu a sociálnej pomoci.

Čo rád robíte vo svojom voľnom čase?

Vo voľnom čase rád objavujem Slovensko ako turista, hlavne hory. Snažím sa tiež čo najviac cestovať a objavovať nové miesta a krajiny. A, samozrejme, čítam.

V divadle ste začínali ako dobrovoľník. Prečo ste sa rozhodli v tejto práci pokračovať a v čom vidíte jej najväčší prínos?

S Divadlom z Pasáže som sa stretol ešte ako študent, keď ma môj spolubývajúci poprosil ísť pomôcť do Domu kultúry prekladať pre dánsky divadelný súbor v rámci jeho trojdňovej návštevy v Banskej Bystrici. Po dvoch rokoch sa moja spolupráca s Vierou Dubačovou postupne prehĺbovala a dva roky na to sme vytvorili pozíciu manažéra divadla. Divadlo v sebe spája mnohé druhy umenia a možnosť spolupracovať s rôznymi typmi umelcov je jedinečná skúsenosť. V divadle vidíte dielo, na ktorom spolupracujete od vzniku myšlienky až po jeho realizáciu, teda premiéru. A počas rokov aj mnohé čiastkové výsledky svojej práce. Verím, že vďaka všetkým mojim kolegom prináša Divadlo z Pasáže prostredníctvom osobnej skúsenosti a kontaktu divákov a väčšinovej spoločnosti s hercami divadla a ich prácou prehodenie či zmenu prístupu a postoju k ľuďom s postihnutím.

Aký druh literatúry radi čítate a aký je váš vzťah ku knihám?

Rád čítam science fiction, mojím obľúbeným autorom je Isaac Asimov. Čítal som veľa literatúry faktu, teraz však dávam prednosť severským kriminálkam od autorov ako Jo Nesbo, Jusi Adler Olsen či Jorn Lier Horst. V neposlednom rade mám rád aj fantasy od Andrzeja Sapkowského, je to výborný oddych. Vždy som veľa čítal. Navyše som objavil aj čaro e-bookov, ktoré si nosím v tablete, kde mám svoju knižnicu, ktorá veľa neváži.

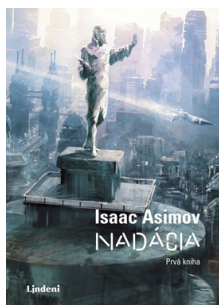

MATÚŠ PETRIČKO, RIADITEĽ MESTSKÉHO DIVADLA
– DIVADLO Z PASÁŽE

Akú knihu ste čítali naposledy a akú odporúčate našim čitateľom?

Práve som po tretíkrát dočítal „MY“ od Jevgenija Zamjatina, rád sa k nej vo zvláštnych časoch vraciam. Čitateľom by som teraz odporučil „Výnimočný stav“ od Martina M. Šimečku.

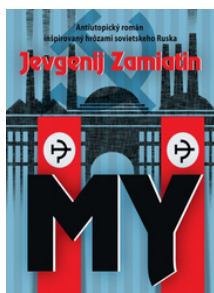
Rozhovor pripravila Betka Matejová

NÁJDETE U NÁS POD
SIGNATÚROU SVKBB 169259

NÁJDETE U NÁS POD
SIGNATÚROU SVKBB 169327

NÁJDETE U NÁS POD
SIGNATÚROU SVKBB 130961

Svet knihy Praha 2026

Pražské Výstaviisko hostilo od 14. do 17. mája 2026 už 31. ročník medzinárodného knižného veľtrhu a literárneho festivalu Svet knihy. Nad touto akciou vôbec po prvýkrát v histórii prevzal záštitu prezident Českej republiky Petr Pavel. Dramaturgia festivalu sa opierala o tri silné témy, ktoré spájajú minulosť, prítomnosť a hodnoty dnešnej spoločnosti: EURÓPA (stretnutie

s osobnosťami európskej kultúry, myšlienkami a hodnotami, ktoré formujú súčasný svet), HISTÓRIA (pripomienka toho, ako minulosť stále ovplyvňuje náš politický a kultúrny život) a LITERATÚRA ako hlas slobody (priestor pre slobodné vyjadrenie a občiansku zodpovednosť). Festival privítal celú škálu skvelých autorov, medzi ktorými boli Craig Brown, Robert Bryndza, Marta Galewska-Kustra, Martin Moravec, Timothy Snyder, Aneta Martinek, Martina Mašková, Marek Šindelka, Helen Fields, Bernard Minier, Jozef Karika, Julie Caplin či Nina Špitáľníková. To je však len malý výpočet. Veľtrh hostil aj výrazné mená svetovej literatúry, akými sú nositeľ Nobelovej ceny Abdulrazak Gurnah či donedávna režimom väznený alžírsky spisovateľ Boualem Sansal. Okrem množstva kníh, úžasných besied a pestrého programu zhromaždilo podujatie najmä tisíce knihamožov na jednom mieste. Návštevníci si mohli prezrieť knihy všetkých žánrov od vydavateľov z mnohých krajín – od beletrie, poézie a historickej literatúry až po fantasy, thrillery, detské knihy, grafické romány, filozofiu a akademické publikácie. Autorka bestsellerov Julie Caplin uviedla svoju novú knihu *Penzión v Portugalsku*. Záujem bol obrovský a v Sále Bohumila Hrabala sa nedalo doslova ani pohnúť. Festival tento rok navštívilo rekordných 65 000 ľudí, čím o 2 000 prekonal minuloročnú návštevnosť. Poznačte si preto v kalendároch termín 13. – 16. mája 2027, keď sa uskutoční 32. ročník, a to opäť vo všetkých novozrekonštruovaných Křížkových pavilónoch.

Zdenka Gondová

JULIE CAPLIN – KRST KNIHY PENZIÓŇ V PORTUGALSKU

Deň knihovníkov 2026

Pri príležitosti 25. výročia Dňa knihovníkov Banskobystrického kraja sa 19. marca 2026 v Krajskej knižnici Ľudovíta Štúra vo Zvolene uskutočnilo slávnostné oceňovanie knihovníkov, ktorí svojou dlhoročnou prácou významne prispievajú k rozvoju čitateľskej kultúry. Naša knižnica navrhla oceniť kolegyňu Mgr. Janu Vranovú.

Janka Vranová pôsobí v Štátnej vedeckej knižnici od 1. augusta 1986. Počas svojho profesijného rastu prešla viacerými pozíciami, ktoré jej umožnili detailne spoznať chod knižnice. Od nástupu do knižnice pracovala v oddelení služieb čitateľom, kde postupne prešla viacerými pracoviskami – od požičovne cez univerzálnu študovňu a študovňu odborných periodík. Po druhej materskej dovolenke nastúpila do oddelenia doplňovania a spracovania fondov ako katalogizátorka monografií. Neskôr bola priradená na spracovanie periodík. Jej zásluhou bol do elektronickej podoby spracovaný celý fond periodík, ktorý sa neskôr stal aj základom spoločnej databázy periodickej tlače projektu KIS3G. V rámci projektu bola poverená správou modulu periodík a zaškoľovaním kolegov z iných knižníc, ktorí začínali pracovať v systéme Virtua. Spolupracovala na budovaní Súborného katalógu periodík spravovaného Univerzitnou knižnicou v Bratislave. Svoju flexibilitu tak využila pri práci v troch databázach. Od roku 2013 sa venuje získavaniu, katalogizácii a digitalizácii dobových pohľadníc Banskej Bystrice a blízkeho okolia. Od roku 2010 úspešne viedla oddelenie fondov a v roku 2016 sa stala vedúcou odboru doplňovania a spracovania fondov. Aktuálne zastáva post vedúcej odboru knižničných a informačných činností, kde koordinuje kľúčové úlohy inštitúcie. Od 2. septembra 2023 je zároveň poverená štatutárnym zastupovaním riaditeľky ŠVK.

Janka Vranová je rešpektovanou odborníčkou, ktorá si svojím zodpovedným prístupom získala uznanie kolegov i podriadených. Okrem manažérskej práce sa aktívne venuje inováciám – z vlastnej iniciatívy

zaviedla úspešné tvorivé dielne určené pre odbornú knihovnícku obec aj širokú verejnosť. Je dlhoročnou členkou Spolku slovenských knihovníkov a knižníc.

Cieľom Dňa knihovníkov je pripomenúť si záslužnú prácu zamestnancov knižníc, ich prínos v oblasti poskytovania knižnično-informačných služieb, vzdelávania, výchovy, zabezpečovania informačnej a komunitnej funkcie knižníc. Tí, ktorí sa svojou prácou zaslúžili o ich rozvoj v rámci obce, mesta, regiónu, ako aj za prácu v Spolku slovenských knihovníkov a knižníc, si preberajú pamätné listy.

Vážime si profesionalitu, zodpovednosť, ústretovosť a spoľahlivosť J. Vranovej, s ktorou pristupuje k svojim povinnostiam, a srdečne jej gratulujeme.

Adriana Sojaková

OCENENÁ KOLEGYŇA JANKA VRANOVÁ

DEŇ KNIHOVNÍKOV 2026

Desať rokov medzi knihami Príbeh banskobystrického Artfora

Knižnica dlhodobo spolupracuje s vydavateľstvami aj kníhkupcami, ale osobné stretnutia v nezávislých kníhkupectvách majú nezastupiteľné

miesto. Jedným z takýchto priestorov bolo aj banskobystrické Artforum, s ktorým nás dlhé roky spájala úzka spolupráca a priateľstvo. V decembri 2025 však kníhkupectvo po desiatich rokoch zatvorilo svoje brány. Pri tejto príležitosti sme sa porozprávali so Slavomírom Sochorom, jedným zo spoluzakladateľov kníhkupectva, a obzreli sa za príbehom miesta, ktoré bolo pre mnohých viac než len obchodom s knihami.

Kníhkupčenie je dialóg

Artforum v Banskej Bystrici nadviazalo na pôvodné kníhkupectvo, ktoré zaniklo v roku 2013. O dva roky neskôr sa ho rozhodla obnoviť skupina ľudí z kultúrneho prostredia a chcela vytvoriť miesto, kde budú knihy prirodzenou súčasťou rozhovorov, stretnutí a komunitného života. Po desiatich rokoch sa však príbeh jedného z najvýraznejších nezávislých kníhkupectiev v našom meste skončil. „Každé Artforum je iné a jedinečnú atmosféru vytvárajú najmä ľudia, ktorí v ňom pracujú. Chceli sme priniesť špecifický výber kníh, ktoré sa inde nedajú kúpiť, ale aj niečo navyše – podujatia, festivaly a trpezlivú starostlivosť o našu klientelu,“ spomínajú zakladatelia. „Nechceli sme to robiť za každú cenu,“ hovorí.

V rozhovore sa vracajú k začiatkom kníhkupectva, spomínajú na festivaly, ale aj na postupne sa meniace podmienky na knižnom trhu, v ktorých malé nezávislé kníhkupectvá len ťažko konkurujú veľkým reťazcom a internetovým predajcom. Artforum si počas rokov vybudovalo silnú komunitu stálych návštevníkov. Mnohí doň neprichádzali len kvôli knihám, ale aj pre atmosféru, rozhovory a pocit blízkosti, ktorý v priestore prirodzene vznikol. „Boli sme radi, keď sa nákup zmenil na hlboký rozhovor.“ Aj preto vnímali Artforum ako komunitné miesto. Za desať rokov zorganizovali množstvo podujatí, no najvýraznejšie im v pamäti zostali tri ročníky festivalu 7 dní/7 nocí, počas ktorých fungovalo kníhkupectvo nepretržite celý týždeň.

Výber kníh nebol náhodný

Za ponukou kníh stál dôsledný výber. Kníhkupci vychádzali z aktuálnej distribúcie a novinky starostlivo filtrovali. „Všetky knihy by sa k nám ani nezmestili a, úprimne, ani by sme ich nechceli predávať. Dôležitá pre nás bola kvalitná beletria, spoločenskovedná literatúra idúca do hĺbky a tiež detské knihy. “V kníhkupectve sa podľa nich vždy

snažili mať tituly, ktoré inde nebolo možné nájsť. Zároveň sa vyhýbali knihám „s pofidérnym hodnotovým pozadím“. Zaujímavé bolo aj to, ako sa menili čitateľské preferencie. Kým pred desiatimi rokmi dominovala kvalitná beletria, po pandémie začala výraznejšie rásť populárno-náučná literatúra. Veľkú radosť im robili aj regionálne knihy. Často ich prekvapilo, ako dobre sa predávali tituly späté s Banskou Bystricou či širším regiónom. „Ľudia chcú spoznávať svet, ktorý sa ich bezprostredne dotýka. Tak sa najlepšie buduje zdravý lokálpatriotizmus.“

Za pultom nie je romantika

Predstava pokojného čítania za pultom je podľa nich ďaleko od reality. „Práca v kníhkupectve nie je žiadna idylka pre rojkov. Od rána riešite administratívu, nové knihy, zákazníkov, evidenciu. Stretli sme aj ľudí, ktorí si mysleli, že si budú v práci čítať – a pomerne skoro sa naše cesty rozišli.“

Najťažšou časťou práce bola podľa nich práve evidencia tisícok titulov a kusov kníh. „Keď pri inventúre všetko sedí, je to malý zázrak,“ hovoria s úsmevom. Popri predaji kníh sa časom pustili aj do vydavateľskej činnosti a založili značku Literárna bašta.

Prečo sa rozhodli skončiť?

Zatvorenie kníhkupectva neprišlo náhle. O budúcnosti premýšľali dlhšie a rozhodnutie dozrievalo postupne. „Nebolo to o jednom bode zlomu. Našu existenciu sme prehodnocovali viackrát a v desiatom roku sme sa rozhodli skončiť najmä pre vyčerpanie.“ Malé nezávislé kníhkupectvá podľa nich dnes čelia silnému tlaku veľkých reťazcov a e-shopov, ktoré fungujú na agresívnom zľavovom marketingu. „Nikdy sme si nemohli dovoliť konkurovať zľavami a napokon to ani nebol náš zámer. Je však náročné fungovať na trhu s fixnou odporúčanou cenou knihy, keď sa iní predbiehajú v tom, kto ju viac podlezie.“

Napriek tomu hovoria, že ľudia, ktorí pochopili zmysel ich kníhkupectva, pri nich zostali až do konca. Aj keď sa jedna kapitola uzatvára, zakladatelia Artfora hovoria najmä o vďačnosti. „Najviac nám budú chýbať každodenné stretnutia s ľuďmi.“ Za desať rokov si podľa vlastných slov odniesli predovšetkým pocit komunity spojenej kultúrnymi ideálmi. A či zostalo niečo

nevypovedané? „Určite nie. Vždy sme si hovorili úplne všetko.“ Vzťahy a spolupráce, ktoré počas rokov vznikli, pokračujú ďalej. Kníhnicu naďalej spája s vydavateľstvom Literárna bašta spoločný záujem o kvalitnú literatúru, regionálnu kultúru a podporu čítania. Držíme im palce, aby v knižnom svete pokračovali aj naďalej. Zároveň ďakujeme za dlhoročnú spoluprácu, ako aj za všetko, čo priniesli našim čitateľom. Keďže za každým malým aj veľkým kníhkupectvom či vydavateľstvom stoja v prvom rade ľudia – Slavo Sochor, Rado Sloboda a Zuzana Sloboda Szabóová, ich nadšenie, čas, energia a ochota vytvára priestor pre knihy, rozhovory a ďalšie stretnutia. Veríme, že sa s nimi budeme stretávať aj naďalej – na knižných podujatiach alebo len tak, ako v meste, tak aj v knižnici.

Michaela Töröková

Sviatok detskej kreativity ovládol srdce Banskej Bystrice Galéria talentov 2026

Banská Bystrica sa 15. mája 2026 premenila na centrum mladého umenia. V reprezentatívnych priestoroch Štátnej vedeckej knižnice vyvrcholil jubilejný 15. ročník celoslovenskej súťaže Galéria talentov. Podujatie, ktoré počas štyroch mesiacov prebiehalo v online priestore, našlo svoje veľkolepé finále v osobnom stretnutí tých najlepších mladých umelcov z celého Slovenska.

Spojenie tradície a moderných technológií

Súťaž Galéria talentov si za pätnásť rokov svojej existencie vybudovala pevné miesto na mape detskej amatérskej umeleckej tvorby. Aj tento rok potvrdila svoj status masového podujatia, keď do piatich súťažných oblastí (literárna, výtvarná, fotografická, hudobná a spevácka) zaslalo svoje práce 607 talentovaných detí: 285 fotografických diel, 178 výtvarných prác, 92 literárnych textov a 52 hudobných a speváckych vystúpení. Slávnostné vyhodnotenie prinieslo zaslúženú radosť 36 oceneným súťažiacim. Vyhlasovatelia súťaže – Štátna vedecká knižnica – Literárne a hudobné múzeum v Banskej Bystrici a Základná škola s materskou

školou Jána Bakossa v Banskej Bystrici – vytvorili platformu, kde sa moderný spôsob prezentácie (YouTube nahrávky, elektronické prihlášky) stretol s klasickou hodnotou umenia. Slávnostné úvodné slová predniesli hlavní organizátori podujatia: PhDr. Karol Kováč (riaditeľ ZŠ s MŠ Jána Bakossa), Mgr. Soňa Šóky, PhD. (vedúca Literárneho a hudobného múzea), Ing. Martin Majling (2. zástupca primátora mesta Banská Bystrica). Podujatím nás sprevádzala múzejná pedagogička LHM Mgr. Jana Lašáková. Organizátori odovzdali CENU JÁNA BAKOSSA – evanjelického kňaza, redaktora, spisovateľa a hrdinského člena protifašistického odboja, ktorý tragicky zahynul v roku 1945. Špeciálnym hosťom bola Ing. Barbora Bakossová, pravnučka Jána Bakossa, ktorá odovzdávala niekoľko víťazných cien.

Keď farby dostali hlas a obyčajné veci čaro

Tohtoročné témy boli výzvou pre detskú fantáziu. Výtvarníci hľadali odpoveď na otázku: Keby mali farby hlas, kým mladí fotografi zachytávali Čaro obyčajných vecí. Hudobníci a speváci posielali svoje výkony prostredníctvom videozáznamov a literáti tvorili bez žánrových obmedzení. Slávnostné vyhodnotenie v spoločenskej sále ŠVK bolo plné emócií. „Cieľom súťaže nie je len hľadať víťazov, ale najmä aktivizovať tvorivý rast detí a umožniť im sebarealizáciu,“ zaznelo z úst organizátorov počas odovzdávania cien.

Galéria talentov 2026 opäť dokázala, že Slovensko je plné nadaných detí, ktoré majú čo povedať svetu. Gratulujeme všetkým oceneným a tešíme sa na ďalší ročník!

Jana Lašáková

GALÉRIA TALENTOV 2026

Ilustrácie hovoria viac než slová

V rámci čitateľského klubu pre deti a mládež Cesta do fantázie sme si v januári vybrali tému ilustrácií v knihách: Ilustrácie hovoria viac než slová. Študenti sa oboznámili s rôznymi štýlmi a sami spracovali aj vybrané výtvarné umelecké dielo, ktoré je ilustráciou v knihe, a podelili sa o svoj pohľad naň. Na inšpiráciu boli oslovení aj viacerí ilustrátori, aby sa rozhovorili o svojej práci. Odpovede na zvedavé otázky poskytli Radka Čabrádi Tvrdoňová (RČT), Maja Lunde (ML), Peter Uchnár (PU) a Miroslav Regitko (MR). Prinášame vám druhú časť rozhovoru.

Ktorá fáza tvorby je pre vás najťažšia/najradostnejšia?

RČT: Najťažší je vždy začiatok.

A najradostnejšie je vždy to prvotné schválenie vydavateľstva, že ideme do toho, a potom aj keď to vidím vytlačené. V PC a na papieri to vždy vyzerá inak.

PU: Najťažšie je opustiť predchádzajúci príbeh a začať pracovať na novom. A radosť je urobiť niečo inak a lepšie. Objaviť niečo nové.

MR: Vždy je najťažší rozbeh, nájsť tú správnu harmóniu a súlad s časom, priestorom a knihou. No a finiš, záver je už len pre radosť z novovytvorenej knižky. Ako posledné na knižke vytváram predsádky a obálku. Keď vydavateľ požaduje odo mňa obálku do vopred plánovaného letáku, ktorý informuje o vydavateľskom pláne na budúcu sezónu, to odmietam. Obálka, tak ako meno autora, knižku predáva a musí byť pútavá, aby zaujala. Ja si musím tú knižku zažiť, ilustrovať, až v závere mám obraz obálky v predstave v hlave, lebo už viem, ako má vyzeráť.

ML: Najťažšou fázou pre mňa je začiatok, prázdna strana a hľadanie správneho tónu. Najradostnejšou fázou je, keď ilustrácie začnú „dýchať“, keď cítim, že skutočne patria k príbehu. Vtedy sa kreslenie cíti ako návrat domov.

Koľko ilustrácií sa do knihy nikdy nedostane?

RČT: To neviem presne. Závisí to asi od dohody.

PU: Je to podľa ich náročnosti.

Celostránkové ilustrácie sa použijú vždy všetky, ale malé ilustrácie slúžia aj ako plocha na vyvažovanie kompozície s textom. Ich použitie je na rozhodnutí grafického dizajnéra knihy.

MR: V mojom prípade skôr nailustrujem navyše niekoľko

drobnejších ilustrácií, čo je asi zlovyk alebo ani nie z 36-ročného ilustrovania časopisu Fífik, kde dokresľujem všade obrázky, kde je nejaká medzera. Nikdy sa mi nestalo, aby som ilustráciu nemal v knižke uverejnenú. A to som už ilustroval 100 knižiek aj s učebnicami.

Čo má prednosť – text alebo obraz? Kedy ilustrácia dopĺňa text a kedy ho môže rozšíriť?

RČT: Myslím si, že text. Keď máte dobrú predstavivosť, kresbu nepotrebujete. Niekedy si človek kúpi knihu, ktorá má krásny obal či kresby vo vnútri, ale potom zistíte, že obsah je o ničom. V iných knihách je kresba zbytočná či zavádzajúca a zase text úžasný.

PU: Obrázok v knihe je ako okno. Môže viesť do príbehu, ale tiež ho môže obohatiť pohľadom von. Kontrasty v prístupoch sú medzi opisnosťou ilustrácií pre malé deti a medzi ilustrovaním básnických zbierok.

MR: Leporelo je knižka charakteristická len svojím obrazom. Určená je pre malé deti a ony sa pomocou obrázkov v nej učia poznávať predmety, zvieratká, kvietky, hmyz, ryby a tak ďalej. Ja sa pohybujem vo svete detskej ilustrácie, a preto je určite nezanedbateľný fakt, že človek svoje vedomosti rozširuje podľa J. A. Komenského svojimi zmyslami. Zrak patrí neodmysliteľne k nim a veľa si pamätáme aj vďaka nemu. Voľakedy boli knižky málo ilustrované, skôr boli obrazy sveta, ktoré prinášali detailne opisované v príbehoch, a tak sa aj dokázala tá predstavivosť rozvíjať trochu inak. Teraz si stačí kliknúť na internet a hneď všetko máme pred sebou doma. Pred časom si ilustrátori robili doma vlastné obrazové kroniky, do ktorých si vystrihovali obrázky z časopisov a lepili si ich tam. Keď potrebovali ilustráciu leva alebo chobotnice, tak si ich pozreli a vedeli ju svojsky pre deti nakresliť. Teraz žijeme v dobe umelej inteligencie a tá dokáže naozaj zázraky. Netreba sa jej báť, ak ju budeme vedieť správne využiť aj ako ilustrátori. Pred asi tridsiatimi rokmi odmietali výtvarníci hodnotiť ilustrácie na Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) vytvorené pomocou počítačov. Dnes je to bežná výtvarná forma ilustrátorov, len je tiež dôležité, ako sa s ňou pracuje, aby sa ilustrátori neustricali vo výtvarnom prejave vytvorenou rovnakou technikou. Predsa je výtvarný rukopis autora charakteristickejší.

ML: Pre mňa sú text a obrázok rovnocenné. Ani jeden z nich nemá prednosť. Fungujú spoločne. Ilustrácia dopĺňa text, keď podporuje to, čo už existuje, a rozširuje text, alebo dáva čitateľovi priestor na ďalšie predstavy.

ŠTÁTNÁ VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

Ktorú knihu by ste si želali ilustrovať, ale ešte sa vám to nespínilo?

RČT: Mám v pláne zopár projektov, ktoré ale závisia od autorky, kedy to učeše, aby som si k tomu mohla sadnúť. Takže som čakateľka. A tiež mám rozrobenú jednu aj vlastnú, ktorá čaká v šuplíku.

PU: Po dianí okolo posledného BIB skôr prehodnocujem, než snívam o ilustrovaní. Moje momentálne plány súvisia s voľnými maľbami. Chcem pripraviť pár výstav svojich malieb a potom sa uvidí.

MR: Som vďačný za každú príležitosť, za každú knižku. Aj keď sa mi stalo, že už som asi zo tri-štyri knižky odmietol z dôvodu nekvalitného

a neprofesionálneho obsahu, nie je všetko len o peniazoch na ich vydanie, je dôležité aj držať si profesionalitu a neskĺznuť do brakovej literatúry.

ML: Nemám jednu konkrétnu knihu, o ktorej ilustrácii snívam. Skôr ma poháňa zvedavosť ako ambícia.

Samozrejme, existujú príbehy, ktoré ma sprevádzajú od detstva, vesmíry ako Harry Potter, Pán prsteňov alebo najkrajšie rozprávky od Hansa Christiana Andersena. Ale viac ako ilustrovanie konkrétneho titulu ma fascinuje otázka: Čo sú moje ruky a moja hlava schopné vytvoriť dnes? Táto zvedavosť je to, čo ma ženie vpred.

Máte obľúbenú ilustráciu? Čím je zaujímavá?

RČT: Mám obľúbenú celú jednu knihu. Je to najkrajšia kniha, akú som kedy mohla vlastniť. Každá strana je umeleckým dielom, od textu po kresby. Volá sa Stratená duša od Olgy Tokarczuk a Joanny Concejo.

PU: Milujem xylografie v starých knihách. V dynamike striedaní čiernobielych štruktúr vznikalo niečo hlbšie, než je možné zaznamenať farbou.

MR: Svoje obrázky mám rád ako svoje deti, strávil som nad nimi veľa času. Veď len do časopisu Fífik som ich už za ten dlhý čas vymyslel a namaľoval vyše tridsaťtisíc. A potom knižky, karikatúry, obaloviny pre výrobky, obaly na CD rozprávky, tých bolo do 150, omaľovánky.

ML: Vybrať si obľúbenú ilustráciu je ťažké, ale najviac si cením tie, kde malé gesto, výraz tváre alebo tichý okamih dokážu vyrozprávať celý príbeh. Obzvlášť ma priťahujú ilustrácie, ktoré zobrazujú nedokonalé, svojrázne postavy. Dokonalosť je nudná, sú to

práve nedokonalosti, ktoré robia ľudí zaujímavými a ľudskými.

Predstavujete si konkrétneho čitateľa, konkrétne dieťa či dospelého, ktorý sa na ilustráciu pozerá? A akú máte spätnú väzbu?

PU: Ak sú vo vkuse nejaké rozdiely u dospelých, tak to u detí bude platiť asi ešte viac. Snažím sa preto maľovať tak, aby sa to páčilo aspoň mne. Vychádza mi to. Dve ceny detskej poroty BIB tento môj prístup potvrdzujú.

MR: Môj svet je krásny, maľujem si doma svoje obrázky, aj keď sú pre iných, a vždy sa na to teším. Čitateľov a svojich sledovateľov stretávam na besedách po celom Slovensku, ale aj v zahraničí. Rád robím s deťmi tvorivé dielne, kde im dokresľujem do ich obrázkov moje smiešnosti a tým ich zabávam a zároveň sa zabávame všetci zúčastnení, lebo humor je môj kamoš a ideme v mojej tvorbe ruka v ruke.

ML: Pri práci si zvyčajne nepredstavujem jedného konkrétneho čitateľa, či už je to dieťa, alebo dospelý. Namiesto toho premýšľam o úprimnosti. Deti aj dospelí dokážu vycítiť, kedy je niečo pravdivé. Spätná väzba, ktorá sa ma najviac dotkne, je, keď niekto povie, že ilustrácia mu dala pocit, že ho niekto videl, utešil ho alebo pochopil. Keby som mohla čitateľom niečo povedať priamo, bolo by to toto: nájdite si na ilustrácie čas. Pozerajte sa pomaly. Nechajte ich, aby k vám hovorili vlastným spôsobom. V jednom obrázku sa skrýva veľa príbehov. Ešte raz vám ďakujem za vašu krásnu iniciatívu a za to, že ste do svojich rozhovorov s mladými čitateľmi zahrnuli ilustrátorov.

Otázky zostavila a odpoveď zahraničnej ilustrátorky preložila Michaela Töröková

Výnimočný odkaz Sándora Máraia v srdci Budína

Aj keď život uväznil Sándora Máraia v dlhom putovaní – z Nemecka cez Francúzsko a Švajčiarsko až do Talianska a Spojených štátov – zostal navždy Košičanom. Budín si obľúbil práve preto, lebo mu pripomínal rodné mesto. Vďaka svojmu putovaniu jeho odkaz žije ďalej. K nim sa s hrdosťou pridal aj Budínsky hrad, ktorý vyhlásil výzvu na tvorbu umeleckých diel s témou *Márai v Budíne* a predstavil

diela vyše 30 autorov týkajúce sa Máraiovej osobnosti, diela a myšlienok. Rovnomennú výstavu pripravila Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici – Galéria v podkroví v spolupráci s Inštitútom Liszta v Bratislave. Záujem o vizuálne umenie sprevádzal Máraia celý život. Ako sám verne tvrdil: „Umenie nie je zábava, ale odpoveď vesmíru.“ Kurátorka Nagy Katalin priniesla do Banskej Bystrice rôznorodú kolekciu – zastúpené sú všetky generácie autorov a techniky od maľby cez sklo a textil po fotografiu. Víťazmi výzvy sa stali diela, ktoré citlivo pracujú s Máraiovými motívami a symbolmi. Prvú cenu získal Kéry Bálint Bence za dve monumentálne vizitky, ktoré prezrádzajú rodinné meno Grosschmid a jeho transformáciu na Márai; práca premenila starú formu spoločenského kontaktu na pamätník plný významov. Druhé miesto obsadil Wechter Ákos s maľbou, v ktorej symboly overseas, Trabant a glóbus stvárnajú večné putovanie a pocit bezdomovectva. Tretie miesto získala László Kyra za sklenenú nádobu s prázdnu stoličkou evokujúcou posledné osamelé roky spisovateľa.

Mnohé práce reflektujú nálady a filozofické úvahy, ktoré Márai do textov vkladal: od metaforického „nebeského rebríka“ v maľbe Ghyczyho Györgya po grafiku Léwaya Jenő, ktorá odkazuje na kapitolu o liečivých vodách a kúpaní. Zvláštnu skupinu tvoria študentské práce z Maďarskej univerzity výtvarných umení, kde mladí grafici experimentujú s linorytom, monotypiou, kolografiou aj sieťotlačou a pri tom nachádzajú spojenia medzi dedičstvom, osobnou pamäťou a Máraiovou literatúrou. Na výstave prebiehajú priebežne aj výtvarné workshopy s čítaním výberu z tvorby Sándora Máraia v spolupráci s II. psychiatrickou klinikou SZU spadajúcou pod Fakultnú nemocnicu s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici pod názvom *Očami duše*. Program k tejto výstave nesie motto: Cez duševnú bolesť ku krásnym slovám literatúry a výtvarnej interpretácii.

Výstava *Márai v Budíne* tak nielen vzdáva hold významnému pisateľovi, ale zároveň predstavuje živú, mnohoveštvnú interpretáciu jeho odkazu. Vernisáž a sprievodné ocenenia, tiež podujatia, poukazujú na to, že Máraiove témy putovania, pamäti, samoty a hľadania krásy v každodennosti naďalej inšpirujú súčasných tvorcov všetkých generácií.

Michaela Tettingerová

VÝSTAVA MÁRAI V BUDÍNE

VÝTVARNÉ WORKSHOPY V GALÉRII V PODKROVÍ

Inšpirácie z Vyškova

Knihovníci pôsobiaci ako tréneri pamäti sa pravidelne stretávajú a zdieľajú svoje odborné skúsenosti. Vďaka dlhodobu dobrej spolupráci sa slovenskí tréneri pamäti majú možnosť stretnúť so svojimi českými kolegami. Jarné obdobie tradične patrí Dielňam trénerov pamäti v Českej republike. Ide o celonárodnú konferenciu určenú pracovníkom knižníc, ktorí realizujú aktivizačné programy, ako sú tréningy pamäti. Tieto programy predstavujú interaktívnu formu vzdelávania pre rôzne vekové a záujmové skupiny návštevníkov knižníc.

V dňoch 4. a 5. mája 2026 sa konferencia konala vo Vyškove. Hlavnými organizátormi boli Knižnica Karla Dvořáčka vo Vyškove a Zväz knihovníkov a informačných pracovníkov Českej republiky. Stretnutie bolo realizované s podporou Ministerstva kultúry ČR.

Po úvodnom privítaní nasledoval workshop AI a tréning pamäti, ktorý viedla Monika Macháňová z AI Harmony. Workshop predstavil možnosti využitia chatbotov ako osobných trénerov pamäti – či už ide o každodenné minihry, jazykové cvičenia, tematické úlohy, alebo rébusy. Účastníci si vyskúšali, ako nastaviť chatbota takým spôsobom, aby sa stal súčasťou komunitných udalostí pre verejnosť. Ďalej nasledoval workshop Šifrovanie nielen pre deti vo Svete vzdelania, ktorý viedol Tomáš Blumenstein zo Sveta vzdelání, z. s.

Na praktických príkladoch nám ukázal teóriu a prax práce so šiframi. Šifry a šifrovanie možno využiť pri trénovaní kognitívnych schopností (napríklad logiky, pamäti a riešení problémov) prostredníctvom rôznych hier a úloh, ako je lúštenie a tvorba jednoduchých šifier (Caesarova a Vigenèrova). Šifry napomáhajú rozvoj logického a analytického myslenia, posilňovanie pamäti, zameranie pozornosti na detaily a rozvoj schopnosti riešiť problémy. Na workshope sme sa naučili zostavovať a riešiť šifry v rôznych úrovniach náročnosti pre rôzne vekové kategórie. Posledným workshopom prvého dňa bol Čchi-kung, ktorý trénuje kognitívne schopnosti cez kombináciu pohybu, dýchania a meditácie. Pohyb vedie k lepšej koncentrácii, synchronizácii mozgových hemisfér a upokojenie mysle.

Nasledujúci deň sme pokračovali v programe, ktorý bol venovaný praktickým príspevkom účastníkov seminára – príkladom dobrej praxe. Renáta Nentvichová predstavila prímestské tábory pre seniorov, ktoré organizuje komunitné centrum pre seniorov v Čelákoviciach. Ponúkla prehľad činností konaných počas tábora a námet na vytvorenie programu aktívneho trávenia voľného času v rámci seniorskej komunity. Zdeněk Gloz ponúkol námety s filmovou tematikou. Zazneli praktické príklady, ktoré sa zameriavali na kreativitu, úsudok a stimuláciu dlhodobej pamäti. Veľmi zaujímavý príspevok V tieni pyramíd si pripravila Petra Hirtlová. Na príklade lekcie zameranej na staroveký Egypt ukázala, ako trénovať široké spektrum kognitívnych domén. Vzorová lekcia priniesla i nové zručnosti a vedomosti. Následne sa naša kolegyňa Ivana Bičanovská podelila o praktické skúsenosti s vedením pohybových cvičení v tréningu pamäti Telo v pohybe, myseľ v strehu. Pohybové aktivity boli zamerané na koncentráciu, spoluprácu pravej a ľavej mozgovej hemisféry a rytmus. Dagmar Strbíková predstavila techniku pri zapamätávaní si kalendára a Monika Oravová Letné lekcie tréningu pamäti, ktoré môžu byť využívané vo vonkajšom prostredí. Konferencia mala i veľmi dôležitý význam v tom, že si účastníci v neformálnych rozhovoroch mohli vymeniť svoje skúsenosti a získali nové podnety na tréning pamäti so seniormi.

Ivana Bičanovská

Kolektív Štátnej vedeckej knižnice vymenil študovne za prírodu

Branno-športový deň v znamení utužovania vzťahov aj medzinárodnej spolupráce

V piatok 5. júna 2026 sa zamestnanci Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici na chvíľu vzdialili od svojich každodenných povinností, knižničných fondov a študovní. Uskutočnil sa totiž 3. ročník obľúbeného branno-športového dňa, ktorý spojil pohyb na čerstvom vzduchu, vzdelávanie v oblasti bezpečnosti, tréning pamäti a zábavné súťažné aktivity. Výnimočnosť tomuto ročníku dodala aj účasť našich partnerov z Alliance Française.

Spoločný program odštartoval

v ranných hodinách peším presunom zo Starých Hôr do Tureckej. Trasu dlhú 2,3 kilometra zvládli účastníci príjemným prechádzkovým tempom, pričom prví dvaja kolegovia, ktorí dorazili do cieľa, boli symbolicky odmenení medailou. Dočasnou základňou celého podujatia sa stalo Pohostinstvo u Maka v Tureckej, ktoré poskytlo ideálne zázemie s výhľadom na okolitú prírodu.

Od požiarnej ochrany po tréning hemisfér

Odborná časť dňa sa začala praktickou prednáškou o požiarnej rizikách pod vedením špecialistu z firmy Livonec SK, s. r. o. Zamestnanci si zopakovali dôležité zásady bezpečnosti a najväčší úspech zožala praktická ukážka hasenia požiaru, kde si viacerí prítomní mohli vyskúšať manipuláciu s hasiacimi prístrojmi.

Následne program pokračoval workshopom Telo v pohybe, myseľ v strehu, ktorý viedla naša certifikovaná trénerka pamäti Ivana Bičanovská. Pomocou netradičných pomôcok – masážnych ježkov, tenisových loptičiek či bubenických paličiek zapojila účastníkov do aktivít zameraných na koncentráciu, posilnenie krátkodobej pamäti a koordináciu pravej a ľavej mozgovej hemisféry.

Vedomostné kvízy a športový záver

Popoludnie patrilo preverovaniu vedomostí a športu. Kolektív si zmeral sily v dvoch tematických testoch: v tradičnom kvíze pre knihovníkov a v kvíze o prvej pomoci zameranom na

ŠTÁTNÁ VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

prežitie v teréne. Po spoločnom obede dostali priestor hry, vychádzky po okolí čoraz populárnejšia severská strategická hra Mölkky.

Vyvrcholením dňa bolo vyhodnotenie kvízov a očakávaná tombola. Touto cestou vyjadrujeme poďakovanie priateľom z Alliance Française, ktorí nielenže s nami aktívne strávili celý deň, ale do tomboly venovali aj zaujímavú cenu, ktorá potešila jedného z vylosovaných výhercov. Branno-športový deň ŠVK opäť potvrdil, že spoločné mimopracovné aktivity majú obrovský význam pri utužovaní kolektívu, nadväzovaní neformálnych vzťahov s partnermi a načerpaní novej energie do ďalšej práce pre našich čitateľov.

Adriana Barth

TRÉNING PAMÄTI S IVANOU BIČANOVSKOU

KOLEKTÍV ŠVKBB

VÍŤAZI

Mexická multimediálna výstava v knižnici

Už dva roky má naše Centrum hispánskej kultúry Vladimíra Olerínyho úspešne rozbehnutú spoluprácu s Veľvyslanectvom Mexika v Rakúsku. Plodmi tejto spolupráce boli rôzne podujatia (napríklad koncerty mexických umelcov) a v roku 2025 nás po prvýkrát navštívili profesori z mexickej univerzity Tecnológico de Monterrey (Technologického inštitútu vyššieho vzdelávania v Monterrey) – Campus Santa Fe spolu so svojimi študentmi. Páčilo sa im u nás tak veľmi, že sa tento rok rozhodli opäť nás navštíviť, ale chceli posunúť túto návštevu na ešte vyššiu úroveň. Navrhli nám spoluprácu v podobe prijatia ich výstavy do našich priestorov. Išlo o multimediálnu výstavu s názvom *Viac ako 100 rokov od vzniku surrealizmu: Mexiko, epicentrum avantgardy*, ktorá vznikla zo vzájomnej spolupráce Veľvyslanectva Mexika v Rakúsku a vyššie spomínanej univerzity v Monterrey, konkrétne jej profesora digitálneho umenia Juana Camila Leóna Sarmienta a študentov umenia a dizajnu. Tento projekt spočíva vo vytvorení multimediálnej inštalácie prostredníctvom bádania, poznania a skúmania avantgardy mexického surrealizmu. Výsledkom je dialóg medzi včerajškom a dneškom, v ktorom umelci s novými realitami a odlišným chápaním sveta a významov v podvedomí reinterpretujú ikonické diela mexického surrealizmu a oživujú ich animáciami, ktoré naznačujú nové snové formy chápania. Výstava vznikla v roku 2024 na počesť 100. výročia vydania surrealistického manifestu André Bretona s pohľadom upreným na inovácie a budúcnosť.

Keďže išlo o typ výstavy, ktorú sme u nás ešte nemali, neváhali sme a ponuku sme prijali, pretože sme sa potešili, že môžeme našim návštevníkom priniesť niečo nové, inovatívne. Príprava výstavy trvala minimálne pol roka a zahŕňala desiatky mailov a videohovorov, v ktorých bolo treba vybaviť všetky technické záležitosti potrebné na premietanie animácií, presun výstavy, program vernisáže a mnohé iné.

Vďaka skvelej spolupráci so spomínanou univerzitou v Mexiku i s Veľvyslanectvom Mexika v Rakúsku sa nám to úspešne podarilo a 17. marca 2026 sa v našej Galérii v podkroví uskutočnila vernisáž tejto multimediálnej výstavy.

V deň vernisáže si návštevníci z Mexika ešte pripravili zaujímavé interaktívne aktivity spojené s témou výstavy pre našich návštevníkov pod názvom *Umelci v dialógu*. Aktivity boli postavené na pozorovaní a vnímaní výtvarných diel výstavy. Popri vnímaní rôznych prvkov týchto diel sa študenti dozvedeli aj viac informácií o umeleckom smere surrealizmu, ktorý je pre Mexiko veľmi významným a dôležitým. Tieto aktivity nám ich tvorcovia ochotne ponechali a my sme ich potom ponúkali študentom stredných škôl z Banskej Bystrice a okolia a iným návštevníkom galérie počas trvania výstavy, t. j. do 15. mája 2026.

Spolupráca s mexickou univerzitou nám veľa dala a ešte viac nás spojila s touto krásnou a rozmanitou hispánskou krajinou. Už teraz sa tešíme na ďalšiu.

Zuzana Hušlová

VERNISÁŽ MEXICKEJ MULTIMEDIÁLNEJ VÝSTAVY

VERNISÁŽ MEXICKEJ MULTIMEDIÁLNEJ VÝSTAVY

NÁVŠTEVNÍCI Z MEXICKEJ UNIVERZITY A VELVYSLANECTVA V CENTRE HISPÁNSKEJ KULTÚRY V. OLERÍNÝHO

Knižnice sveta

Verejná knižnica Oodi v Helsinkách

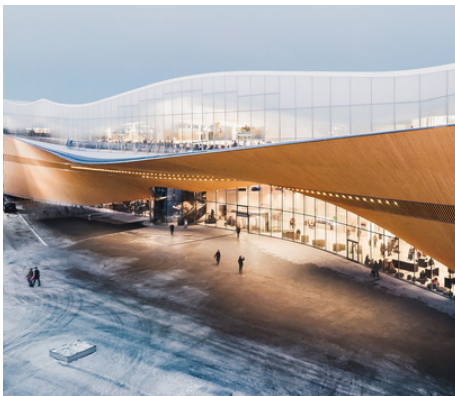
Fínsko ma vysokú stavebnú úroveň verejných budov, nevynímajúc knižnice ako dôležité priestory spoločenského života. Príkladom tohto vývoja je aj verejná knižnica Oodi v Helsinkách, dielo štúdia ALA Architects. Knižnica bola otvorená v roku 2018 k 100. výročiu nezávislosti Fínska. Budova sa nachádza priamo oproti parlamentu, čo symbolizuje prepojenie medzi vládou a verejnosťou. V roku 2019 získala CENU IFLA za najlepšiu verejnú knižnicu sveta. Už na prvý pohľad je zrejmé, že knižnica má zvonka severskú architektúru. Okrem najvyššieho preskleného podlažia je obložená výlučne smrekovým drevom, ktoré ju zjemňuje. Každé podlažie je naprojektované na iný typ činnosti.

Tri poschodia – tri atmosféry

Prízemie knižnice Oodi možno charakterizovať ako rýchlo sa meniaci priestor. Priestranná vstupná hala, verejné zariadenia a miesta konania akcií, knižničné služby, výpožičný pult i kaviareň vytvárajú útulnú atmosféru, kde sa človek cíti ako doma. Spestrením je aj kino či detské ihrisko. Na rozdiel od rušného prízemia je druhé poschodie venované práci, aktivitám, učeniu, interakcii a tráveniu času s priateľmi a rodinou. K dispozícii sú miestnosti zodpovedajúce rôznorodým potrebám užívateľov, ale aj tzv. flexibilné miestnosti. Nájdeme tu aj zákutia slúžiace ako tiché študovne či nahrávacie alebo strihové štúdiá, mestskú dielňu Urban Workshop so zariadeniami ako 3D tlačiarne, laserové rezačky, zošívачky, spájkovačky a zariadenia pre kurzy a interakciu pre všetky vekové kategórie. Tretie poschodie sa nazýva Knižné nebo, a to nielen pre svoj interiér presvetlený denným svetlom či zvlnený strop evokujúci oblaky so svetlovodmi. Návštevníci tu môžu relaxovať na pohovkách pod stromami, čítať knihy a časopisy v jednej zo siedmich čitateľských oáz alebo hrať spoločenské hry s priateľmi. Celkovo tu nájdeme knihy takmer v dvadsiatich jazykoch. Benefitom, ktorý nemožno opomenúť, je vysunutá terasa. V lete ponúka nádherný výhľad na park Töölönlahti a centrum mesta. Všetky súčasti knižnice sú spolu prepojené, tvoria celok, ktorý nikoho nevylučuje, naopak, všetkých spája.

Rovnako ako Oodi spája pracovníkov, čitateľov, bádateľov, deti či seniorov.

Betka Matejová

VEREJNÁ KNIŽNICA OODI V HELSINKÁCH

VEREJNÁ KNIŽNICA OODI V HELSINKÁCH

Noc, keď múzy v našej knižnici nespali

Máj v našich kalendároch už tradične patrí podujatiu, ktoré stiera hranice medzi dňom a nocou, medzi minulosťou a prítomnosťou. Celoeurópska **Noc múzeí a galérií** opäť dokázala, že kultúrne inštitúcie nie sú len tichými strážcami histórie, ale živými miestami stretávania, objavovania a radosti. V Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici sa konala **23. mája 2026** od 16.00 do 23.00 hod.

ŠTÁTNÁ VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

Viac než len prehliadka za šera

Význam tohto celoeurópskeho podujatia siaha ďaleko za hranice predĺžených otváracích hodín. Je to manifestácia kultúrnej identity. V čase, keď sa väčšina našej pozornosti presúva do digitálneho sveta, nám táto májová sobota pripomína hmatateľnú krásu ľudského umu. Múzeá dnes už nie sú „sklady starých vecí“. Sú to interaktívne priestory, ktoré vzdelávajú hrou a budujú v nás pocit hrdosti na to, čo sme ako spoločnosť vytvorili.

Naše múzeum: srdce plné rytmu a príbehov

V rámci tohtoročného programu sme sa opäť presvedčili, že naše múzeum má v srdciach návštevníkov špeciálne miesto. Či už to boli tóny z expozície **Ľudových hudobných nástrojov**, alebo exotické lákadlá výstavy **Hudobný svet vzdialených kultúr**, návštevníci nehľadali len informácie, ale predovšetkým zážitok. Atmosféru dotvárala **Galéria v podkroví**, kde literárny duch Sándora Máraiho ožil nielen prostredníctvom výstavy, ale aj vďaka sugestívnemu čítaniu z jeho tvorby. Práve toto prepojenie slova a obrazu robí našu inštitúciu jedinečnou – sme miestom, kde sa kniha stretáva s exponátom.

Od remesla k detskému smiechu

Noc múzeí u nás nebola len o tichom pozorovaní. **Nádvorie ŠVK** ožilo vďaka šikovným rukám majstrov remesla. Pletenie korbáčov, výroba kožených náramkov či paličkovaná čipka pripomenuli, že naše dedičstvo nie je mŕtve, kým ho má kto odovzdávať ďalej.

Nezabudli sme ani na najmenších. Rozprávka **Čipkovaný tato** v podaní **Divadla pod balkónom** naplnila spoločenskú sálu smiechom a zábavou. **Tvorivé workshopy** v Librariu dokázali, že v každom dieťati sa skrýva malý umelec.

Vyhlásili sme víťazov súťaže **Jarný exponát múzea**, čím sme úspešne uzavreli hlasovanie prebiehajúce už od marca.

Prečo to robíme?

Podujatia ako Noc múzeí a galérií sú pre nás potvrdením, že knižnica a múzeum sú neoddeliteľnou súčasťou komunitného života. Ďakujeme všetkým, ktorí s nami zostali až do neskorého večera.

Veríme, že si odniesli nielen nové vedomosti, ale predovšetkým pocit, že kultúra je v našom meste živá, farebná a prístupná pre každého.

Noc múzeí nie je len o otvorených dverách, ale o otvorených očiach a srdciach. Vidieť mladých ľudí, ako so zvedavosťou skúmajú ľudové hudobné nástroje, alebo rodiny, ktoré spolu tvoria v našich tvorivých dielňach, je pre nás tou najväčšou odmenou. Je to dôkaz, že naše kultúrne dedičstvo má čo povedať aj dnešnej generácii, ak mu dáme ten správny priestor a príbeh.

Soňa Šóky

DIVADLO POD BALKÓNOM,
PREDSTAVENIE ČIPKOVANÝ TATO

TVORIVÉ VÝTVARNÉ AKTIVITY
S DETSKÝM NÁVŠTEVNÍKOM

KOLEKTÍV LHM

BÁBKARSKÝ SALÓN, MGR. JANA LAŠÁKOVÁ

NÁVŠTEVNÍCI V HUDBNOM ÁTRIUM,
MGR. MICHAELA TÖRÖKOVÁ

PALÍČKOVANÁ ČIPKA S JÚLIU ŠAJDÍKOVOU

UMELECKÝ VÝROBCA PETER BLAHA

Sťahujeme sklad na Zvolenskej ceste

Poznáte tento vtip? „Dlho sme sa smiali šéfovmu vtipu, kým sme pochopili, že to je pracovná úloha.“ Podobnú situáciu sme zažili na konci minulého roka aj v našej knižnici. Vtedy nám bolo oznámené, že bude potrebné presťahovať sklad kníh zo Zvolenskej cesty do nového Pod Rybou, k známemu bystrickému rybníku. Po zoznámení sa s realitou nám bolo hneď jasné, že táto úloha sa bude podobáť ďalšiemu vtipu, tentokrát tomu so slonom, ktorého treba dostať do chladničky. Sklad na Zvolenskej ceste má totiž rozlohu 880 metrov štvorcových a ten Pod Rybou približne 700. „To mi nevychádza...“ hovorí pán v známom videoméme. Skutočnosť je však o čosi milosrdnejšia – pri efektívnom využití priestoru je nádej, že do konca júla nájdú svoje miesto Pod Rybou úplne všetky dokumenty.

Čo vlastne sťahujeme?

Skromných 312 267 kníh, viazaných periódik a ďalších dokumentov. Keď sa toto číslo objaví na papieri, vyzerá ako nevinná štatistická položka. Keď sa však premení na regály, škatule od banánov a tony papiera, získa úplne iný rozmer. Nestahujeme totiž len samotné dokumenty, ale spolu s nimi presúvame aj stovky metrov regálov, ktoré je potrebné rozmontovať, presunúť naprieč mestom a na novom mieste zmontovať tak, aby sa vošli do priestorovo menej ústretových miestností. A netreba zabúdať na stovky škatúl od banánov, ktoré sme pripravovali s viac ako mesačným predstihom. Tieto počty sú potrebné, keďže pri veľkom zatažení sa škatule trhajú – potrebujeme ich preto neustále nahrádzať novými. Pred samotným sťahovaním skladu sme spravili zopár logistických kúziel. Do hlavnej budovy na Lazovej ulici sme presťahovali 6 305 kníh so signatúrou X. Následne prebehla obsahová previerka fondu, po ktorej sme vyradili približne 10-tisíc kníh, čo v našej súčasnej sťahovacej reči znamená dokopy asi 400 škatúl. Pod „vyradením“ si, samozrejme, netreba predstavovať nič dramatické. Je to prirodzený knižničný proces, pri ktorom sa z fondu odstraňujú poškodené, zastarané alebo dlhodobo nevyužívané dokumenty. Napriek tomu bolo tých desaťtisíc kusov len malou kvapkou v papierovom mori, ktoré na nás čaká.

Bez áut by to nešlo...

Na sťahovanie sa využívajú autá, ktoré vlastní knižnica. „Čierny Peter“ najvyťaženejšieho motorového vozidla napokon padol na náš starý Citroen Berlingo, do ktorého sa zmestí krásnych 18 škatúl. Podľa tachometra síce nemá najazdených ani 100-tisíc kilometrov, ale podľa vzhľadu, sprievodných zvukov a vzdorovania riadiacej páky by mu človek mohol bez váhania tipovať aspoň pol milióna. Tento veterán bystrických ulíc sa napokon rozhodol, že nám celý proces neuľahčí. Pred presťahovaním prvej polovice skladu sa porúčal už dvakrát do servisu a dokázal nám, že aj automobily majú právo na pracovnú únavu.

... a bez zamestnancov knižnice už vôbec nie!

Sťahovanie však nie je len o autách, regáloch a škatuliach. Je predovšetkým o ľuďoch. Do akcie sa preto zapojila prakticky celá knižnica – niekto knihy nakladá, niekto ich vykladá, niekto prenáša ťažké škatule od banánov, niekto vozí, niekto montuje regály, niekto kolegom intenzívne fandí a niekto počíta, či to vlastne do konca júla stihneme. Odhodlanie a ochota zamestnancov knižnice je však stále na (prekvapujúco) vysokej úrovni. Spravidla „kancelárske typy“ kolegov sa s touto bezútešnou situáciou vyrovnali, skrátka, so ctou. Napriek rôznym komplikáciám sa však sklad postupne vyprázdňuje. Regály miznú, škatule cestujú medzi budovami a knihy si hľadajú nové miesto Pod Rybou. Každá jazda, každá prenesená škatuľa a každý zaplnený regál nás približujú k momentu, keď si budeme môcť sadnúť na breh rybníka Pod Rybou a s odfúknutím uzavrieť túto náročnú knižničnú kapitolu. Až do momentu ďalšieho sťahovania...

Michal Majer

SŤAHUJEME SKLAD KNIH ZO ZVOLENSKEJ CESTY DO NOVÉHO POD RYBU

Toto je naša knižnica

Prinášame vám záverečnú časť našej pravidelnej rubriky Toto je naša knižnica. Naším dnešným cieľom je priblížiť vám činnosť a poslanie Literárneho a hudobného múzea. Veríme, že vďaka tejto rubrike ste mali možnosť lepšie spoznať fungovanie jednotlivých oddelení a prácu našich kolegov, ktorí denne tvoria hodnotu našej inštitúcie.

Keď knižnica ukrýva múzy: Literárne a hudobné múzeum ako živý priestor zážitkov

Literárne a hudobné múzeum (LHM), pôsobiace ako špecializovaný organizačný útvar Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici (ŠVK), predstavuje unikátny prienik dvoch umeleckých svetov. Poslaním múzea nie je len vystavovať, ale predovšetkým odborne dokumentovať, skúmať a uchovávať kultúrne dedičstvo so zameraním na literárnu a hudobnú históriu Banskej Bystrice a regiónu stredného Slovenska.

Komplexná dokumentácia a vedecký výskum

Ťažiskom činnosti múzea je cieľavedomé budovanie zbierkového fondu. Úsek literárnej dokumentácie sa zameriava na osobnosti literárneho života a publicistov spätých s banskobystrickým regiónom. Múzeum zhromažďuje rukopisy, korešpondenciu a prvotlače, ktoré slúžia ako cenný materiál na literárnohistorický výskum. Paralelne s tým hudobný úsek mapuje dejiny hudobnej kultúry – od sakrálnnej a ľudovej hudby až po pozostalosti významných hudobných skladateľov.

Kultúrno-výchovná a prezentačná činnosť

Okrem zbierkotvornej činnosti je LHM živým priestorom pre verejnosť. Organizuje odborné prednášky, besedy, stretnutia s literárnymi a hudobnými autormi, komunitné podujatia pre seniorov, vzdelávacie programy pre žiakov základných a študentov stredných škôl. Múzeum sa snaží aktívne komunikovať s rôznymi návštevníckymi skupinami a svoje odborné poznatky odovzdávať verejnosti. Nie je to len „státie pri vitrínach“, ale aktívna tvorba zážitkov.

Tá zahŕňa:

Výchovnú zložku: špecializované programy pre školy s aktívnym využitím múzejnej pedagogiky.

Kultúrnu zložku: organizovanie podujatí, ktoré obohacujú komunitu, ako sú odborné prednášky pre verejnosť, spomienkové podujatia, besedy a i.

Prezentačnú zložku: komentované prehliadky, kde kurátor vysvetľuje súvislosti, alebo interaktívne prehliadky múzejných výstav či expozícií.

Expozície ako živý vzdelávací priestor
Múzeum pretavuje odborné poznatky do pútavých expozícií. V súčasnosti ich spravuje päť:

- **Múzeum – domov múz**

Expozícia po obsahovej stránke pozostáva z hudobného a literárneho salóna. Poskytuje pohľad na významné hudobné a literárne osobnosti mesta a regiónu. Svojou širokou obsahovou náplňou výrazne obohacuje kultúrnu prezentáciu mesta a je vhodná pre všetky vekové vrstvy návštevníkov.

- **Bábkarský salón**

Interaktívna expozícia dokumentujúce tradície bábkarstva na Slovensku a významné bábkarské rody Stražanovcov, Anderlovcov, Antona Anderleho, scénografku Janu Pogorielovú-Dušovú, divadelného technológa Antona Dušu, amatérskych výrobcov bábok, Bábkové divadlo na Rázcestí.

- **Ľudové hudobné nástroje na Slovensku**

Expozícia predstavuje 250 ľudových hudobných nástrojov od 60 tvorcov. Väčšina z nich bola vyrobená v 20. storočí. Z druhej skladby prezentuje signálne, samoznejúce, vzduchozvučné a strunové nástroje. Najrozsiahlejší celok je venovaný píšťalám a z nich najmä špecifickému slovenskému hudobnému nástroju – fujare, ktorá sa stala symbolom etnickej preukaznosti Slovákov.

- **Pamätný dom Jozefa Gregora Tajovského**

Expozícia venovaná spisovateľovi Jozefovi Gregorovi Tajovskému, jeho manželke Hane Gregorovej a svetoznámemu vynálezci Jozefovi Murgašovi v rodnom Tajove.

- **Pamätná izba folkloristu, etnomuzikológa Pavla Tonkoviča v Podkoniciach**

Vzdelávanie pre novú generáciu
Múzeum kladie veľký dôraz na **vzdelávacie programy pre školy**. Cieľom je doplniť školské osnovy o zážitkové učenie. Programy sú koncipované tak, aby žiaci a študenti neboli len pasívnymi poslucháčmi. Prostredníctvom interaktívnych hodín v expozíciách si môžu vyskúšať hru na ľudové či etnické hudobné nástroje, objaviť základy bábkohereckva či dozvedieť sa veľa informácií o „učebnicových spisovateľoch“. Tieto aktivity budujú u mladej generácie vzťah k regionálnej histórii a národnej identite.

Úspechy a ocenenia

Za dlhé roky svojej existencie sa LHM vyprofilovalo na rešpektovanú odbornú inštitúciu. Medzi najväčšie úspechy patrí nielen neustále rozširovanie zbierkového fondu o vzácne akvizície, ale aj stabilná návštevnosť a pozitívna odozva na odborné prednášky, vzdelávacie programy pre školy či „živé prezentácie tvorby“ súčasných literárnych a hudobných osobností regiónu. Múzeum aktívne komunikuje s verejnosťou, čo potvrdzuje aj stabilná sieť mediálnych partnerov a spolupracujúcich inštitúcií.

Vízia do budúcnosti: nový dych pre Penov dom

Najbližšie roky sa do dejín múzea zapíšu veľkými písmenami. Našou víziou je transformácia na moderné kultúrne centrum 21. storočia, ktoré bude ešte prístupnejšie a interaktívnejšie. Kľúčovým bodom tejto stratégie je **pripravovaná rekonštrukcia národnej kultúrnej pamiatky – Penovho domu**. Jeho obnova nám umožní rozšíriť expozičné priestory a zlepšiť komfort pre návštevníkov.

Literárne a hudobné múzeum zostáva dôležitým pilierom slovenskej kultúry, kde sa múzejné exponáty premieňajú na živé vedomosti a inšpiráciu pre budúce generácie.

Soňa Šóky

BESEDA S JURAJOM KUNIAKOM (2025)

MGR. JANA LAŠÁKOVÁ, DNI MESTA BANSKÁ BYSTRICA 2025

GALÉRIA TALENTOV (2025)

BESEDA S MARCELOM PÁLEŠOM (2026)

100

UŽ ČLÉ STOROČIE
OTVÁRAME NOVÉ
STRÁNKY

BÔBOVÁ, M. – KISS, J.: Už celé storočie otvárame nové stránky: premeny Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 2026. 71 s. ISBN 978-80-8227-038-2.

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici si v roku 2026 pripomína sto rokov svojho pôsobenia. Jubilejná publikácia vydaná v máji 2026 mapuje významné medzníky z histórie knižnice, jej vývoj, premeny i súčasné aktivity. Prináša prehľad najdôležitejších udalostí, osobností a projektov, ktoré formovali jej postavenie ako významnej kultúrnej, vedeckej a vzdelávacej inštitúcie na Slovensku.

GETTING, P.: Studne mútné: umelecká kolaborácia v rokoch 1939 – 1945. Žilina: Artis Omnis, 2026. 354 s. ISBN 978-80-8201-315-6.

Sú ikonickými postavami našej kultúry. Postavili im sochy a pomenovali po nich ulice, majú svoje nespochybniteľné miesto v lexikónoch literatúry aj učebniciach, slovenské moderné umenie sa bez nich nedá predstaviť. Nová publikácia však odкрýva aj iný obraz známych slovenských literátov a prejavy umeleckej kolaborácie s režimom v období vojnového Slovenského štátu. Mapuje a pomenúva aktivity a osudy autorov a ich diel zoči-voči mechanizmom moci a dospieva k zisteniam, o ktorých sa desaťročia mlčí, vrátane podielu samotných umelcov na inštalácii, existencii a podpore režimu porušujúcim elementárne ľudské práva a dopúšťajúcim sa zločinov proti ľudskosti.

KUCIEL-FRYDRYSZAK, J.: Služky pro všechno. Žilina: Absynt, 2026. 369 s. ISBN 978-80-8203-658-2.

Reportážna kniha od Joanny Kuciel-Frydryszak odhaľuje zabudnutú kapitolu dejín strednej Európy. Na základe archívov, dobovej tlače i osobných svedectiev rekonštruje každodenný život žien, ktorých príbehy sa do učebníc nedostali. Mladé dievčatá z vidieka odchádzali do miest s nádejou na lepší život. Namiesto toho ich často čakala tvrdá realita – ťažká práca, nízke mzdy, závislosť od zamestnávateľov a neustále riziko zneužitia. Bez ochrany, bez istôt, bez hlasu.

SMIL, V.: Číslo neklamú. Bratislava: Premedia, 2026. 280 s. ISBN 978-80-8242-406-8.

Autor preberá množstvo tém, od národov a obyvateľov Zeme cez palivá a potraviny, ktoré im dodávajú energiu, až po dopravu a vynálezy nášho moderného sveta – a ako to všetko vplýva na samotnú planétu. V knihe *Číslo neklamú* nás vezme na dobrodružnú cestu za faktmi, pričom pomocou prekvapivých štatistík a poučných grafov spochybňuje povrchné myslenie. So Smilom ako našim autoritatívnym a zábavným sprievodcom dostávame zdravú dávku realizmu.

SAITO, Y.: Každodenná estetika. Bratislava: Bennet Publishing, 2025. 326 s. ISBN 978-80-975135-0-4.

Je pominuteľnosť krásy a starnutie iba negatívnym javom? Kedy je neporiadok esteticky v poriadku? Prečo nás učia, že sa máme starať o svoj zovňajšok, ale neposudzovať ľudí podľa obalu? Je ego architekta viac než životné prostredie? Prečo nás uchvacujú končiare, nádherné scenérie a majestátné výhľady a nie údolia, mokrade a nenápadné lúky, prečo chránime viac pekné cicavce než škaredé chrobáky? Akú krásu prináša wabi estetika a čo sa vieme naučiť z japonského čajového obradu? Ako by mal vyzeráť citlivý a starostlivý dizajn a má zmysel estetizovať škaredé, ale ekologicky užitočné riešenia? V tejto knihe nájdete odpovede nielen na tieto otázky, ale aj na mnohé ďalšie, s ktorými sa každodenne konfrontujeme. Mnohé z nich sú prehliadané, bagatelizované alebo len príliš všedné, aby sa im venovala seriózna estetická pozornosť.

MATÉ, G.: Rozptýlená myseľ. Bratislava: Noxi, 2024. 411 s. ISBN 978-80-8111-701-5.

Po úspešnej knihe *Ked' telo povie nie* uznávaný lekár Gábor Maté, ktorý sa špecializuje na neurológiu, psychiatriu a psychológiu, prináša ďalšiu knihu – *Rozptýlená myseľ*. Kniha je určená najmä pre rodičov a všetkých, ktorí sa zaujímajú o to, ako skúsenosti v detstve ovplyvňujú a formujú ďalší biologický a psychologický vývin mozgu. Rozptýlená myseľ umožní dospelým s ADD získať lepší prehľad o ich vlastných emóciách.

Zostavila Michaela Töröková

Občasník Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici

Zostavovateľ: **Mgr. Alžbeta Matejová**

Zodpovedná redaktorka: **PhDr. Oľga Doktorová**

Grafická úprava a sadzba: **Mgr. art. Michaela Tettingerová**

Jazyková korektúra: **PaedDr. Ivan Očenáš, PhD., PhDr. Veronika Turčan Uhríková**

Vydáva: **Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici**

Nepredajné. Bezplatne šírené.

KNIŽNICHNÉ NOVINY

WWW.SVKBB.EU

E – MAIL: SVKBB@SVKBB.EU

